

ناره‌زایه‌تی 'ژینا' له ئێران

19-09-2022

نووسه‌ره‌کان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : به‌رایبەسەرھاتی دلتەزینی "ژینا" کچە کوردیکی سەقزی کە ماوه‌یێکی کەم دواى گیرانی بەهۆی یاسا و رێساکانی "حیجابی ئیسلامی"، له تاران گیانی له‌ده‌ستدا، خەمیکی هاوبه‌شی نه‌ك ته‌نیا له کوردستان به‌لکو له سهرتاسه‌ری ئێران دروستکرد. هه‌رزوو، ئەم بابەته‌ بو‌ پرسیکی سیاسی گه‌وره‌ گۆردرا و ره‌هه‌ندیکی نه‌ته‌وه‌یی - کوردی وه‌رگرت، هه‌روه‌ها بووه‌ بابەتیکی گه‌رمی رکا به‌ریی نیوخۆیی نیوان ریفۆرمخواز و موخافزه‌کاره‌کان و بگه‌ر نیوخۆیی موخافزه‌کاره‌کانی ئێرانیشت.

بەراپى بەسەرھاتى دلتەزىنى "ژىنا" كچە كوردىكى سەقىزى كە ماوھەيىكى كەم دواى گىرانى بەھۆى ياسا و رىساكانى "حىجابى ئىسلامى"، لە تاران گىيانى لە دەستدا، خەمىكى ھاوبەشى نەك تەنيا لە كوردستان بەلكو لە سەرتاسەرى ئىران دروستكرد. ھەرزوو، ئەم بابەتە بۆ پىرسىكى سىياسى گەورە گۆردرا و رەھەندىكى نەتەھەيى - كوردى وەرگرت، ھەروەھا بوو بەبەتتىكى گەرمى رىكابەرى نىوخۆيى نىوان رىفۆرمخواز و موخافزەكارەكان و بگرە نىوخۆيى موخافزەكارەكانى ئىرانىش. ئەمە بىجگە لەھەي كە وەك پىرسىكى تاپبەت بە ماف و ئازادىيەكان و پىرسى ژنان، رەھەندىكى سەرتاسەرى و نىودەولەتتىشى پەيداكرد. پىرسارەكە لىرەدا ئەھەيە كە ئەم رووداوە چ و اتاينىكى ھەيە و دەتوانىت بە چ رەنگىك كارىگەرى لەسەر دۆخى سىياسى ئىران دابنىت؟

رووداوەكانى دواى ژىنا

لە ئىران، بەپى پاشكۆبەكى ماددەى 638ى ياساى سزاي ئىسلامى ئەھەي بەد "حىجاب"ى بكات، لەوانەبە لە 10 رۆژ تا 2 مانگ زىندانى بكرىت يان بپە پارەبەكى پى بپۇردىرت. ھەلبەت ژىنا تەنەنەت چانسى ئەھەشى نەبوو كە بەپى ئەو ياسايەش كە لەرووى مافەكانى مرۆفەوە مشتومپى زۆرى لەسەرە، گىيانى بەخت نەكا و بەماوھەيك زىندانى يان بە پىبۇردنىك رىزگارى بىت. جوانەمەرگبوونى ژىنا ناپەزايەكى سەرتاسەرى نەك تەنيا لە كوردستان بەلكو لەھەموو ئىران دروستكرد كە نموونەى كەمى لە مېژوووى نىزىكى كۆمارى ئىسلامىدا ھەيە. لە ماوھى زياتر لە سى مانگى رابردوودا رەفتارەكانى پۆلىس سەبارەت بە پىرسى حىجاب لە ئىران تووندتر بوو، بۆبە ئەو رووداوە بەبەتتىكى نامۆ نىبە بۆ زۆرىك لە ئىرانىيەكان و لەوانەبە ھەر ئەھەش بەكەك لە ھۆكارەكانى سەرتاسەرى بوونى كاردانەوھەكانى دژى رووداوەكەش بووبىت.

خالىكى دىكە ئەھەيە كە ناپەزايى پىشاندانى بەشىكى بەرچاوە لە ئەستىرە و كەسانى ناودارى بوارە جياوازەكان لە ئىران لە تۆپى پى-وہ بگرە ھەتا سىنەما، فاكترىكى دىكەى كارىگەر بوو لەھەي كە ئەم بابەتە بە خىرايەكى زۆرەوہ جەماوھى بىتەھە. ديارە مانگرتن و ناپەزايى خەلك بەشىوھەكى فراوان لە رۆژھەلاتى كوردستان و كۆبوونى حىزبە سىياسىيەكان و چالاكفانانى مەدەنى فاكترىكى دىكەى كارىگەر بوو.

بىجگە لەھە، مەرگى ژىنا وەك پىرسىك لە مەملەنى نىوخۆيى نىوان رىفۆرمىست - موخافزەكارى ميانەرەو لەگەل موخافزەكارانى ئىرانىشدا رەنگى دايەوہ. ھەر لە مەمەدى خاتەمىيەوہ كە دواى راگرتنى ئەو جۆرە رەفتارانەى كردووہ ھەتا مەمەد جەوادى زەرىف كە گوتووہتى،

"من شەرمەزارم."

مەمەد جەواد زەرىفى

گەلن كەس ھاتنە دەنگ و سەرۆككۆمارى ئىران و بەشىك لە بەرپىرسانى پەبەرزى ئەو و لاتەش ناچاربوون قسەى لەسەر بکەن و بپارە پەرلەمانىش لى بکۆلىتەوہ. ھەر لەو بابەتەدا ھەندىك لە ئازانسەكانى ھەوالىش باسى لەسەر كارلادانى بەرپىرسى پۆلىسى ئاسايشى ئەخلاقى تارانىان كردووہ.

رووداوەكە چ و اتايەكى ھەيە؟

بەر لە ھەموو شتىك، دەكرى زۆر بە ئاسانى پىشپىنى ئەوہ بكرىت كە حكومەت چاوەروانى كاردانەوھەبەكى ئاوەھا فراوانى نەدەكرد. بۆبە سەرھەتا باس لەھە كرا كە پۆلىس لە ژىناى نەداوہ، بەلام دواتر باس لە پىووستى روونكردەوہى رەھەندەكانى رووداوەكە كرا!

رووداوەكە، كابىنەى ئىبراھىم رەئىسى خستووہتە تەنگەتاووبەكى گەورەوہ كە خۆى بەھۆى گرانىي و خراپى گوزەرانى خەلكەوہ دۆخى باش نىبە. بەلام زياتر لە كابىنەى حكومەت، ئەمە دەش شكىستى پىرۆزەى ئىسلامىكردى زۆرەملى كۆمەلگەش بىت كە سالانىكە كارى لەسەر دەكرىت.

جياوازيبەكى زۆر ھەيە لە نىوان ئەو دىمەنانەى كە ھەندىك خەلك لە بەشىك لە و لاتانى جىھان ھەولەدەن بۆ ئەھەي مافى پۆشپىنى ئىسلامى بە دەستبھىنن لەگەل ئەو دىمەنانەى كە پۆلىسىك لە تاران دەپەوئ بە زۆر خەلك ناچار بكات تاوھكو جلوبەرگى ئىسلامى لەبەر بكات!

پروژەي حيزبى ئىسلامى، حكومەتى ئىسلامى، كۆمەلگەي ئىسلامى و جىھانى ئىسلامى كە لەرئىگەي سەپاندن لە ناوڤو و ناردن بۇ دەروە كارى لەسەر كراو، دواي زياتر لە 40 سال ھىشتا نەيتوانيوو ئەو كۆمەلگە ئايدا لە ئىسلامىيە دروستبكات كە ئەندازبارەكانى پلانىان بۇ دانابوو، بگرە ئەنجامىكى زور پىچەوانەيشى لىكەوتوووتەو كە نموونەكانى رۇژانە لە پىشچاوان.رەنگە يەكئىك لە ئامانجەكانى زىندووھىشتنەوئەي پىرسى حىجاب و گوشارى پۇلىس بۇ ئەوئە بئىت كە حكومەت لە دۇخى نالەبارى ئابووورى و سياسىدا، بەردەوام ھىزى خۇي پىشانىدات تاوئەكو رىگە لە تەشەنەكردنى نارەزايى بگرئىت. بەلام ئەمەش دەتوانئىت ئەنجامىكى پىچەوانەي لىكەوتەوئە چونكە چەندىك حكومەت راھاتووو بەوئەي كە خۇپىشاندانى خەلك دابمركىنئىتەو، خەلكىش ئەوئەندە راھاتووون كە بەردەوام و دووبارە خۇپىشاندان بكنەو. لە سالى 2009وئە تا ئىستا بەشئوئەيەكى بەردەوام خەلك لە شوئىن و كاتى جياوازدا بە پاساوى جۇراوجۇرەوئە نارەزايى پىشانەدەن؛ وەك نارەزايىبەكانى بەنزين، ئاو، گرانى و ئىستاش نارەزايى ژىنا.

ئەم بابەتە بۇ كوردىش بايەخىكى زورى ھەبوو. لەلايەك سەرنجى راکىشايەوئە سەر پىرسى كورد لە ئىران و بە گىشتى ھاوخەمىيەكى لەگەل كورد دروستكرد. بەجۇرئىك كە تەناتەت بەشئىك لە ئەستىرە ناودارەكانى ئىران لە كاردانەوئەكانى خۇياندا وشە و زاراوئەي كوردىيان بەكارھىنا. ھەروەھا وەك تاقىكردنەوئەيەكئىش وابوو بۇ ناوئەندى ھاوكارى حىزبەكانى رۇژھەلتى كوردستان و جۇرئىك يەكانگىرىي نىوخۇپىشى سەبارەت بە پىرسى كورد دروستكرد. ئەمە لە بابەتى زارا محەمەدى و ھەندىك زىندانى دىكەي كوردىشدا كە لە سىدارەدران ھەبوو، بەلام لەم ئاستەدا نەبوو. ئەمە بىجگە لەوئەي كە جارئىكى دىكە، پىرسى ماف و ئازادىيەكانى ژنانى لە كۆمەلگەي ئىرانىشدا خستەوئە رۇژەف.

كۆتايى

روداوئەكانى دواي مەرگى ژىنا دەريانخست كە تەنيا يەكدەستكردنى دەسەلت لەلايەن موخافزەكارەكانەوئە بە تايبەت لە پاش دوايىن ھەلئىژاردنى پەرلەمان، بەس نەبوو بۇ ئەوئەي كۆمەلگەي پى كۆنترۇل بگرئىت.بە لەبەرچاوغرتنى فراوانى ئاستى نارەزايىبەكان، چاوپرئ دەكرئىت كە حكومەت بەشئوئەيەكى رانگەيئندراو ھەندىك لە گوشارەكانى سەبارەت بە پىرسى حىجاب لەسەر خەلك كەمبكاتەو. ھەر لە ئىستاوئە دامەزراوئەي تايبەت بە "ئەمرى بە مەعروف و نەھى لە مونكەر" رايگەياندووو كە ئەوان چەندىنچار داوايانكردووو كە دزى بەريەككەوتنى پۇلىس و كەسانى بەدحىجابىن و باشتروايە ئەو بابەتەنە بەبى گرژئى كۆمەلئەيتى چارەسەر بگرئىن.نارەزايىبەكەي ژىنا جارئىكى دىكە ئاستى نارەزايى سياسى و كۆمەلئەيتى لە ئىران پىشاندايەوئە ئەو وەرچەرخانە بئدەنگەي دەرخست كە رۇژ بە رۇژ لەسەر يەكتر كەلەكە بوو.